

Povestea unui savant nedreptățit Nicolae Paulescu

România a dat omenirii nenumărate personalități care s-au afirmat în mod strălucit și au stârnit la vremea lor admirația întregii lumi, deschizând drumuri noi în știință, artă și literatură. Nu există domeniu în care acest popor multimilenar să nu-și fi făcut remarcată prezența. Datoria noastră este să ridicăm cortina trecutului pentru a ajuta la detașarea lor din anonimatul către care îi duce scurgerea timpului.

Este și cazul uneia din cele mai reprezentative personalități a științelor medicale de talie și renume mondial, din prima jumătate a secolului al XIX-lea, format ca medic și cercetător în atmosfera științifică a Parisului - Nicolae C. Paulescu. La împlinirea a 155 de ani de la naștere ne aplecăm asupra vieții și operei acestui mare savant, cu tot ce a reprezentat exemplar într-o viață dăruită binelui, științei și iubirii oamenilor în nesfârșitele lor suferințe.

...În viața sa, relativ scurtă (62 de ani), Paulescu a avut o activitate științifică neobișnuit de productivă. A făcut cercetări asupra structurii splinei, care este de altfel subiectul uneia dintre tezele sale de doctorat; l-au preocupat metabolismul glucidelor, procesul de coagulare a sângelui, mecanismul morții subite, dar și rolul pancreasului în asimilația nutritivă. Inițiază cercetări arătând experimental sediul instinctului de nutriție, foamea și setea fiind localizate la nivelul părții inferioare și posterioare a lobului frontal. A studiat apoi febra, i-a stabilit cauza și un tratament cu efecte extraordinare. A fost un inovator în chirurgia hipofizei și a elaborat un tratament împotriva anevrismului. În domeniul funcțiilor renale a demonstrat, în 1924, netemcinicia legilor lui Ambard și a constantei ureo secretorii.

Nicolae Paulescu s-a născut la București, pe 30 octombrie 1869, fiind primul din cei patru copii ai familiei. Copil docil, cu o constituție firavă, retras și înclinat spre meditație, îi plăcea să citească mult și din diverse domenii. Înzestrat cu o inteligență pătrunzătoare s-a impus, încă din anii de școală, prin însușirile sale excepționale. Pe lângă franceză a învățat latina și greaca, citind în original operele autorilor clasici.

În anii de liceu Paulescu, dornic să cunoască în detaliu viața și enigmele ei, a fost atras de studiul biologiei. După obținerea diplomei de bacalaureat, cu calitățile sale înnăscute, perfecționate printr-o muncă neobosită, și cu o frumoasă cultură generală, își va îndrepta pașii către Paris, cu dorința nestăvilită de a îmbrățișa cariera medicală. Dezorientat la început de agitația metropolii, își recapătă liniștea după ce, înscris la Facultatea de Medicină, închiriază o modestă cameră în care-și va petrece zile și nopți muncind fără preget. Se distanțează de ceilalți studenți remarcându-se la toate disciplinele, lucrează mult în sălile de disecție, dexteritate care îi va permite în anii viitori abordarea a numeroase cercetări experimentale pe animale și obținerea unor rezultate uimitoare.

Ca student al Facultății de Medicină din Paris, Paulescu a lucrat la mai multe spitale renumite din Franța. La trei ani după începerea studiilor în medicină a obținut prin concurs unul din locurile cele mai căutate, acela de extern la spitalul Hotel Dieu, în serviciul medical al profesorului Lancereaux, una din gloriile științei medicale franceze, temut de studenți din pricina seriozității sale în serviciu. Cu inteligența sa scilipitoare, cu puterea de muncă, devotamentul față de bolnavi, cu spiritul intuitiv care bănuia dinainte intențiile renumitului său maestru, Paulescu și-a câpătat nu numai deplina încredere, dar și afecțiunea și prietenia magistrului. Astfel la sfârșitul celor doi ani de externat Lancereaux, care devenise între timp medic șef al Spitalului Notre Dame du Perpétuel-Secours, din noianul de elevi care roiau în jurul său la preferat tuturor, luându-l ca intern al noului său serviciu, iar mai târziu asociat la editarea unui tratat medical. Activitatea spitalicească desfășurată de Paulescu aici a fost impresionantă, ea provocând admirația întregului personal al spitalului.

Concomitent cu studiile medicale și cu activitatea de spital, Paulescu se înscrie la Facultatea de Științe. Urmează cursurile la Sorbona și obține certificatele de studii superioare pentru chimia biologică și fiziologia generală. Pe baza studiilor făcute obține trei titluri: doctor în medicină (1897), doctor în științe (1899) și doctor al Universității din Paris (1901).

Concomitent cu studiile medicale și cu activitatea de spital, Paulescu se înscrie la Facultatea de Științe. Urmează cursurile la Sorbona și obține certificatele de studii superioare pentru chimia biologică și fiziologia generală. Pe baza studiilor făcute obține trei titluri: doctor în medicină (1897), doctor în științe (1899) și doctor al Universității din Paris (1901). După ce a acumulat, timp de 12 ani, o temeinică pregătire teoretică și practică, în anul 1900, Paulescu se întoarce în țară cu dorința de a participa la emanciparea învățământului și cercetării medicale românești.

(continuare în pagina 9)

Povestea unui savant nedreptățit Nicolae Paulescu

(continuare din pagina 2)

Regretele ce au însoțit în Franța întoarcerea lui Paulescu în țară, ca și speranțele că acesta va reveni, au fost unanime. Lăsând în urmă frumoase amintiri și multe păreri de rău, Paulescu părăsește Parisul, la vârsta de treizeci și unu de ani, spre a organiza, la București, catedra de Fiziologie a Facultății de medicină „Carol Davila”, precum și micul său laborator.

Posibilitățile de lucru la facultate sunt însă limitate. Pentru a le depăși, va depune o muncă mai mare. Ani de-a rândul, pentru a accelera dotarea laboratorului, o bună parte a salariului său a fost alocat acelor nevoi. Nu se menajează deloc, iar greutățile ce-i apar pe parcurs le înlătură printr-o activitate sporită care îi subrezește sănătatea.

Deși a primit oferte de lucru din locuri cu adevărat importante, a decis să rămână în România. A predat magistral, timp de treizeci și unu de ani, împărtășind învățăceilor săi cunoștințele și înflăcărea inimii sale spre a-i forma ca tămăduitori ai trupurilor, iar din laboratorul său au ieșit lucrări ce au impresionat întreaga lume științifică. Activitatea la catedră și mai ales cercetările de laborator îl vor consacra ca savant de renume mondial. Anul 1907 rămâne cel în care genialitatea lui Paulescu triumfă, el anunțând primul în lume rolul glandei hipofize, pus în evidență mulțumită unei tehnici operatorii originale, intuită de el.

De numele lui se leagă și una dintre cele mai importante descoperiri medicale ale secolului trecut: insulina, substanța care salvează viața a milioane de bolnavi de diabet. În luna iulie a anului 1921, în cadrul unei ședințe a Societății de Biologie, medicul a prezentat rezultatele cercetării sale, iar o lună mai târziu și-a publicat studiile în revista Archives Internationales de Physiologie, care apărea simultan în Franța și Belgia. Munca a fost răsplătită cu brevetul de invenție „Pancreina și procedura fabricației sale”.

Încă din acest an cercetătorul american Ernest L. Scott, îi trimite savantului român o scrisoare în care îl roagă să îi încredințeze prepararea și răspândirea noului produs. Paulescu nu a dat curs ofertei, apreciind că invenția ar trebui aplicată mai întâi în România. Încercător în promisiunile unor bogătași din țară Paulescu întârzie, răstimp în care, câțiva cercetători canadieni își însușesc descoperirea românească și o fac cunoscută sub numele de insulină. Ei spun că deși Paulescu ar fi demonstrat eficacitatea substanței pancreatice, tot el ar fi spus că injecțiile cu pancreină nu au efect. În 1923, canadienii Frederikc Banting și John Macleod primesc Premiul Nobel pentru descoperirea insulinei.

Afectat de nerecunoașterea meritelor sale, Paulescu s-a adresat mai multor foruri academice, precum și Comitetului Nobel. Nemulțumirile însă, nu au avut sorți de izbândă, medicul murind fără a mai putea dovedi că este autorul acestei mari descoperiri. Recunoașterea meritelor incontestabile ale cercetătorului român vin tocmai din îndepărtata Scotie, în 1971, când fiziologul Ian Murray, a vrut să scrie, un istoric al descoperirii insulinei. Constatând că a fost o nedreptate, inițiază o campanie internațională pentru redresarea situației. Astfel i-au fost recunoscute, post-mortem, meritele lui Paulescu, de către vicepreședintele Fundației Nobel de la acea vreme.

Nicolae Paulescu se impune printr-o viață exemplară, consacrată până la sacrificiul sănătății personale asistenței oamenilor suferinzi. El nu a fost însă un închistat în știință. Literatura, artele, muzica îl pasionau în mare măsură.... A scris pe atunci și câteva compoziții originale, inspirate din Berlioz și Bach, ale căror opere le cunoștea și interpreta adesea. A fost un talentat desenator și un pasionat vizitator al expozițiilor și muzeelor. Paulescu a fost și un mare bibliofil. A apreciat cărțile rare, edițiile vechi și, în general, lucrările precursorilor științelor moderne.

Modest față de marile lui însușiri, a dat tot și n-a râvnit la nimic. Cu discretă eleganță a evitat tot ce era zgomotos. A respins compromisul, ca lucrul cel mai străin naturii lui. Și-a iubit neamul adânc și s-a menținut toată viața în etica și puritatea de gândire superioară a științei. „Când veți intra în vreun spital – le spunea Paulescu studenților săi, dezbrăcați-vă de patimile de cupiditate și orgoliu, lepădați-vă și de trândăvie și dați-vă cu totul bolnavilor”. Aceasta a fost credința pe care a profesat-o, medicul, profesorul, filosoful și omul Paulescu până în 1931, când a plecat dintre oameni pentru a-și căuta o lume care să-l înțeleagă mai bine. ... A lăsat în urma sa o școală admirabilă și o operă remarcabilă, pentru care se cere să nu-l uităm, dacă nu din respect, cel puțin din mândrie, fiindcă opera este a lui, iar el este al nostru.

Bibliotecar, Luciana Macovei

Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui

Bibliografie: Nicolae C. Paulescu: monografie. Constantin Angelescu, Laura Sigarteu Petrina.